

Van Overleven naar Voortleven
Margreet Spoelstra

Schepping

Sieger Köder

Er liep een kind over een strand dat bezaaid was met zeesterren.
Het pakte de zeesterren op en gooide ze terug in de zee.
Er kwam een oudere man voorbij en hij zei: 'Kind, wat ben je aan het doen?' 'Ik ben zeesterren aan het redden', antwoordde ze.
'Maar het zijn er zoveel, dat zal toch geen verschil maken?!' zei de man.
Onverstoorbaar ging het kind door.
Het pakte een zeester op en gooide hem in de zee.
'Voor de meeste niet', zei het kind, 'maar voor deze ene wel!'
Geen onbekend verhaaltje dit, denk ik, weet ik, want ik hoorde ondertussen van Peter dat het vorig jaar ook verteld is....
Maar wat goed is mag je vaak vertellen, en ik haal het nogal eens uit de kast... Vooral wanneer ik overweldigd wordt door wat er om mij heen gebeurt. En dat is de laatste tijd nogal eens het geval.

En het overkomt niet alleen mij, denk ik.

Soms gaan er ook in je eigen leven dingen zo anders dan gehoopt, maar ik doel nu vooral op de grote wereld, waarin we via allerlei kanalen dagelijks getuige zijn van grote vragen, groot onrecht, groot verdriet.

En hoe klein zijn dan onze handen.

En dan zoek ik de zeester maar weer even...

Zoveel kan ik niet.

Maar die ene... misschien kan ik daarvoor een verschil maken.

Onze geloofsgemeenschappen. Kleiner geworden, ouder en grijzer.

En daarmee samenhangend wat vermoeider ook misschien..

Hebben we heimwee naar de tijden van de grote acties? Het Malieveld, het Museumplein, of plekken misschien wat dichterbij huis? Waar we met zovelen waren, enthousiast dromend van en vertrouwend op een wereld die anders zou zijn, mooier, vrediger, leefbaar voor iedereen.

Toen we een gezamenlijk verhaal hadden, dat ons inspireerde, waarvoor we ons wilden inzetten en we geloofden dat het kon!

En nu...

Zijn er nog verhalen van toekomst?

Ik moet denken aan het verhaal van de profeet Elia, bij de meesten van jullie wel bekend, denk ik, hoop ik?

Elia heeft zo zijn best gedaan, heeft geprobeerd mensen ervan te overtuigen te leven naar Gods wil en het goede te doen, zodat de wereld een betere plek zou worden... maar het uiteindelijke resultaat is dat hij moet vluchten omdat hij zijn leven niet meer zeker is...

Hij weet het niet meer...

En dan gaat hij liggen bij een bremstruik en verzucht: *Het is genoeg geweest, Heer, ik heb gedaan wat ik kon, ik heb gehoopt, ik heb gedacht dat het z'n had, maar neem mijn leven nu maar... ik ben moe, het is genoeg.*

Maar iets of iemand besluit dat het niet genoeg geweest is:

Tot twee keer toe wordt hij aangerakt, toegesproken.

Een engel? Een stem?

Sta op en eet wat Elia, want de reis zou anders te zwaar voor je zijn...

De reis.... Welke reis? Moet hij echt verder?

Maar, zij het na enige aarzeling, Elia stáát op...En hij vervolgt zijn weg.

Geen heldere en doelgerichte weg meer, zoals eerst, het is nu een reis door de woestijn geworden. Veertig dagen en veertig nachten. Niet wetend waarheen hij op weg is...

Overleven? Voortleven?

En dan, bij de berg de Horeb, overkomt hem iets wat alleen maar in poëtische woorden verteld kon worden:

'in het gefluister van een zachte bries', of zoals in een oudere vertaling die ik eigenlijk mooier vind *'in het suizen van een zachte koelte'*

ervaart Elia een aanwezigheid die hem op de een of andere manier weer helemaal vervult van kracht en vertrouwen.

Hij kan weer verder, gaat de weg terug door de woestijn en pakt zijn leven én zijn taken weer op.

Is het herkenbaar, Elia's levensreis, zijn teleurstelling, de vraag of het allemaal wel zin had? Ooit de richting geweten hebben en dan nu die tocht door de woestijn die soms zo vol onzekerheden is?

Ik denk het wel.

De onrust in de wereld, vluchtelingen, oorlogen, terwijl we ooit zo moedig en vol idealen in vredesdemonstraties meeliepen...

Van overleven naar voortleven. Overleefd hebben we, maar...

“Sta op en eet Elia...” zo klonk het in het verhaal.

In haar boek *De Heenreis* vertelt de Duitse theologe Dorothee Sölle hoe zij in haar strijd om een rechtvaardiger wereld, geraakt werd door het verhaal van Elia, Zij heeft het over de 'Heenreis' én de 'Terugreis', die in dit verhaal zo mooi verwoord worden.

De 'heenreis', dat is de weg van het eigenlijk niet meer weten, en tóch gaan, van zoeken en niet weten of je zult vinden, van inkeer.

De weg door de woestijn, die zo onzeker is en waarin je steeds meer op jezelf teruggeworpen wordt. Waar je je ook heel eenzaam kunt voelen.

De 'terugreis', dat is nieuwe moed, inspiratie... dat is dat je weer in staat bent te doen waartoe je geroepen bent, zorg, aandacht en liefde voor elkaar en voor de wereld.

En tussen die Heenreis en die Terugreis, ligt dat bijzondere moment.

Dat moment van éven aangeraakt worden, éven weten, even die ontmoeting met wat veel groter is dan jijzelf.

Daar, op de berg de Horeb, heeft Elia die wonderlijke ervaring van Aanwezigheid. Noem het Liefde, noem het God...

En niet in macht en niet in grote woorden.

Maar in een ademloze stilte ervaart hij dan iets wat hem zo raakt en zoveel kracht geeft, dat hij de 'terugreis' kan aanvaarden.

En hij verzinkt dan niet in aanbidding, hij laat het niet bij meditatie en adoratie. Hij houdt het niet voor zichzelf...

Hij gaat weer op weg naar de mensen, op weg naar de dagelijkse werkelijkheid en de zorgen en de vragen van zijn tijd.

Lied, *Op mijn levenslange reizen* Huub Oosterhuis/Tom Löwenthal

Op mijn levenslange reizen
Twijfel, donker achtervolgt mij
Liefde, blind, holt voor mij uit
Zing ik steeds op andere wijzen
Over wie ik niet kan spreken zing ik:
' Ooit mijn hart te breken,
Ooit mijn hart voor jou te breken '.

Opgereisd, pas halverwege,
Met een keel kapot gezongen,
Met een hart voor wie gebroken
Kruip in onder dorenstruiken,
Druk mijn ogen in de aarde,
Smeek dat nu het eind zal komen,
Smeek de dood dat hij zal komen.

Hhhmmm...
Spoorloos trok voorbij de twijfel,
waar ik lag. De liefde keerde,
Zag mij, bracht mij drank en spijs,
deed mij opstaan uit de dood.
Nog een leven zal ik reizen.
Nooit meer zonder reisgenoot.

We weten niet wát het nu precies was, wat Elia overkwam.
Misschien herkennen wij op dit moment vooral de Heenreis.
Wat zou óns moeten overkomen, waar zouden wij iets kunnen vinden?
Is er iets wat ons zou kunnen aanraken, waarmee wij de Terugreis weer kunnen
aanvaarden? Waarmee we gewoon opnieuw aan het werk kunnen gaan, kunnen doen wat
ons hart en onze handen vinden om te doen?

In de antwoorden die jullie gaven op de vragen die gesteld zijn, komt heel wat keren de zorg
om vergrijzing, het gebrek aan verjonging voor .
In heel wat kerkgemeenschappen leeft de vraag naar 'hoe leven we voort', hoe betrekken
we jongeren bij wat we doen, hoe bereiken we een volgende generatie?"
Ik begrijp die vraag, maar heb al lange tijd geleden besloten om daar niet meer teveel bij stil
te staan. Ik denk dat dat een gepasseerd station is. Dat het verloren energie is om ons daar
nog specifiek op te richten.
Als wij dingen doen die naar hen uitstralen, waar jongeren zich bij aan zouden willen sluiten,
ze zijn heel welkom! De Grootouders voor het klimaat op de A12, zij maakten indruk op heel
veel jongeren... Zoals de jongeren voor het klimaat indruk op mij maken...
Maar laten we niet te nadrukkelijk dingen willen doen om hen te trekken...Die boot is naar
mijn idee allang gemist. Als die al te halen is geweest...De tijd is zó veranderd, de wereld is zó
veranderd. Individualisering, verdwenen groepsverbanden, verdwenen behoefte ook aan

externe groepsverbanden, want je hebt je groep via de sociale media... Daar kunnen we heel veel vragen bij stellen, daar kunnen we zorgen om hebben, maar dat tij kunnen wij niet keren...

Ondertussen: Wij zijn er, en we zijn nog met heel wat mensen en ik denk dat we het daarmee nog heel goed kunnen doen. *“Waar twee of drie...”*

En is het nou echt heel erg als iemand misschien op een dag ook in onze geloofsgemeenschappen het licht uit moet doen?

Er zijn heel veel stenen verlegd in heel veel rivieren op aarde, mede door de inzet van groepen zoals de onze. We waren van betekenis, we zijn van betekenis. Als religieus en sociaal verband binnen onze eigen gemeenschap, de zorg voor elkaar, misschien wel vooral omdat we ouder worden, maar ook door wat wij nog altijd kunnen doen naar buiten. Die ene zeester, die ene vluchteling die weer perspectief ziet, die ene grootouder op de A12, dat ene Oekraïense gezin dat veilig onderdak heeft, dat ene gesprek over Joden en Palestijnen dat niet de tegenstellingen nog groter maakt. Ik denk even aan Joris Luyendijk onlangs bij Op 1, *het gaat om ménsen*. In alle verdriet en onmacht om die oorlog nu, dat hij daar dit zei, inspireerde mij. En mij niet alleen.

Er is zoveel wat we kunnen, ook al hebben we het grote visioen misschien moeten loslaten.

En nu denk ik dat een aantal van jullie zich al heeft afgevraagd wat die afbeelding van de Schepping van Sieger Köder met dit hele verhaal te maken heeft.

Voor mij bijna alles...

De afbeelding van de Schepping, die gedragen wordt in twee zorgzame handen.... Het doet denken aan dat lied dat we ongetwijfeld allemaal weleens gezongen hebben. *“He 's got the whole World in his hands...”*

Maar, als je nu naar de wereld kijkt, is het dan nog mogelijk om te geloven dat iets of iemand alles in handen houdt?

Voor mijzelf ben ik dat geloof in de loop van de jaren kwijtgeraakt.

Of misschien beter gezegd: ik heb het losgelaten. Want het gaf geen vertrouwen en geeft mij geen inspiratie meer.

Onlangs in het tijdschrift Volzin stond een artikel van de theoloog Frits de Lange, die datzelfde lied van een groot vraagteken voorzag.

En in plaats van teleurgesteld, voelde ik me gesteund.

Wie of wat God ook is, hij/zij/het is niet meer de allesomvattende veiligheid waarin ik mij ooit geborgen wist.

Maar dat betekent, eigenlijk tot mijn verrassing, niet dat er geen *Horebmomenten* meer zijn. Ik hoop dat dat herkend wordt door jullie.

Het verdwijnen van zoveel zekerheden, maar dat het *en tóch*, steeds weer doorbreekt.

Dorothee Sölle, ik noemde haar al, heeft ook eens gezegd *God heeft geen andere handen dan mensenhanden...*

Een hele klus voor die mensenhanden, maar dat is wat we hebben en waarmee zoveel gedaan kan worden. Misschien niet om de hele schepping te dragen, maar wel om goed voor stukjes van die schepping te zorgen.

En wij hebben onze gemeenschappen, we hebben elkaar en we hebben elkaar nodig. We hebben elkaars verhalen nodig, elkaars nuanceringsen, omdat de werkelijkheid zich weleens

iets te eenvoudig aan ons voordoet. De waarheid is ingewikkelder dan we soms zouden willen... Het Midden-Oosten nu als schrijnend voorbeeld.

Maar dat is misschien stof voor een nieuwe lezing...

We hebben elkaar. Elkaars hoop en vertrouwen, elkaars troost en inspiratie. En.... we hebben onze liederen.

Hoeveel *Horebmomenten* zitten er niet in onze liederen, in ons soms boven onszelf uit zingen....Want soms ook kun je zingen wat je misschien niet of niet meer kunt zeggen. Zingen van een visioen, van weten dat hoe klein onze handen ook zijn, hoe onbetekenend het soms ook mag voelen, het is nooit voor niets geweest is.

Er is... wie weet wat er is, wie weet in welke dimensie er toch altijd weer meer is dan er is. Die ene zeester. Hij doet ertoe.

Tenslotte, Awraham Soetendorp schrijft het in zijn Levenslessen:

Elk ogenblik, elke ontmoeting is een kans om iets te veranderen...

In 't laatste van de dagen

Voor vierstemmig gemengd koor, gemeente
piano, fluit en basgitaar

Tekst: Huub Oosterhuis
Muziek: Jos Lamboo

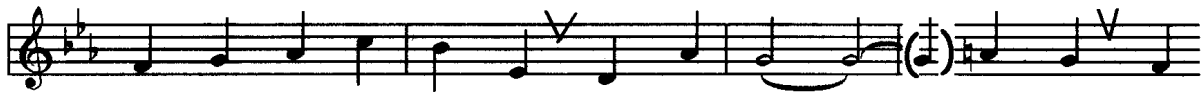
$\text{♩} = 60$

In 't laat- ste van de da- gen zal het zijn: - een
In 't laat- ste van de da- gen, wie dan leeft - zal
In 't laat ste van de da- gen zal het zijn: - dat

ho- ge berg, on- wan- kel- baar ge- grond- vest, - hoog
ze zien ko- men op schar- la- ken paar- den - op
zwaar- den wor- den om- ge- smeed tot ploeg- gen, - je

uit bo- ven de heu- vels, en een huis - - van goud in
zil- ver- vlo- ten, vol- ke- ren van ver- re: wij gaan naar
leert de oor- log af, je snoeit je wijn- stok en strekt je

he- mels- blauw daar bo - ven op. De we- reld-
Si- on waar de wijs - heid woont daar we- ten
in de scha- duw van je bo- men. En nie- mand

zee- en zijn tot rust ge- ko - men, de gol- ven
ze de rou- te van de vre - de daar is een
schrikt - weer - wak- ker in de nacht en nie- mand

zijn ver- stomd de bran - - ding zwijgt.
nieu- we aar- de neer - - ge- daald.
vreest nog voor een nieu- we mor - gen.